

Neoficialus vertimas

EUROPOS TARYBA

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ KOMISIJA

NUTARIMAS DĖL

Juozo JĖČIAUS
pareiškimo Nr. 34578/97
prieš Lietuvą

PRIIMTINUMO

Europos Žmogaus Teisių Komisija, 1997 m. gruodžio 1 dieną posėdžiaudama uždaramame posėdyje, dalyvaujant šiems nariams:

pirmininkui S. TRECHSEL,
G. H. THUNE,
E. BUSUTTIL,
G. JÖRUNDSSON,
A. S. GÖZÜBÜYÜK,
A. WEITZEL,
J. – C. SOYER,
H. DANELIUS,
F. MARTINEZ,
C. L. ROZAKIS,
L. LOUCAIDES,
M. P. PELLONPÄÄ,
M. A. NOWICKI,
I. CABRAL BARRETO,
B. CONFORTI,
N. BRATZA,
I. BÉKÉS,
J. MUCHA,
D. ŠVÁBY,
G. RESS,
A. PERENIČ,
C. BÎRSAN,
P. LORENZEN,
K. HERNDL,
E. BIELIŪNUI,
E. A. ALKEMA,
M. VILA AMIGÓ,
M. HION,
R. NICOLINI,
A. ARABADJIEV,
Komisijos sekretoriui M. de SALVIA,

atsižvelgdama į Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 25 straipsnį;

atsižvelgdama į Juozo JĖČIAUS pareiškimą prieš Lietuvą, pateiktą 1996 m. gruodžio 30 dieną ir įregistruotą 1997 m. sausio 24 dieną kaip byla Nr. 34578/97;

atsižvelgdama į:

- pagal Komisijos procedūros reglamento 47 straipsnį pateiktą raportą,
- atsakovės Vyriausybės 1997 m. birželio 9 dieną pateiktą nuomonę ir į pareiškėjo kaip atsakymą 1997 m. liepos 29 dieną pateiktą nuomonę,

po svarstymo nusprendė:

FAKTAI

A. Konkrečios bylos aplinkybės

Pareiškėjas yra Lietuvos Respublikos pilietis, gimęs 1948 m. Jis gyvena Panevėžyje, Lietuvoje. Pareiškėjui Komisijoje atstovauja dr. K. Stungys, teisininkas iš Vilniaus.

Bylos faktai, kaip juos pateikia šalys, gali būti apibendrinti, kaip išdėstyta toliau.

Pareiškėjas buvo įtartas 1994 m. padarytu nužudymu. 1995 m. ši nužudymo byla buvo nutraukta dėl įrodymų nebuvimo.

Pareiškėjas buvo sulaikytas 1996 m. vasario 8 dieną. Tą pačią dieną Vyriausiasis policijos komisaras, generalinio prokuroro pavaduotojui sankcionavus, paskyrė pareiškėjui prevencinį sulaikymą. 1996 m. vasario 9 dieną Vilniaus apygardos teismo teisėjas patvirtino prevencinį sulaikymą. Pareiškėjas apskundė šį sulaikymą, nurodydamas, *inter alia*, kad jam nebuvo pranešta, dėl ko jis sulaikytas ir kuo kaltinamas. 1996 m. vasario 19 dieną Vilniaus apygardos teismo teisėjas atmetė šį skundą.

Prevencinio sulaikymo metu nebuvo vykdomas joks tyrimas. 1996 m. vasario 20 dieną pareiškėjas vėl paprašė informacijos apie jo sulaikymo pagal “prevencinio sulaikymo” taisyklę priežastis. Sprendžiant iš Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininko rašto, kurio data nenurodyta, ir 1996 m. kovo 29 dienos Generalinės prokuratūros prokuroro rašto, konkreti pareiškėjo sulaikymo pagal prevencinio sulaikymo taisyklę priežastis nebuvo pateikta.

1996 m. kovo 8 dieną nužudymo bylos tyrimas buvo atnaujintas. Pareiškėjui prevencinis sulaikymas buvo taikomas iki 1996 m. kovo 14 dienos, kai generalinio prokuroro pavaduotojas sankcionavo pareiškėjo kardomąjį kalinimą (suėmimą) įtariant jį nužudymu.

1996 m. balandžio 22 dieną pareiškėjas pateikė pareiškimą Panevėžio apygardos vyriausiajam prokurorui nurodydamas, kad nėra įrodymų, leidžiančių įtarti jį padarius ar ruošus nusikaltimą, ir kad jo prevencinis sulaikymas bei po to sekęs kardomasis kalinimas (suėmimas) buvo nesuderinami su Baudžiamojo proceso kodekso 50, 95 – 104 straipsniais ir Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies c punktu. 1996 m. balandžio 24 dieną vyriausiasis prokuroras atmetė šį pareiškimą tuo pagrindu, kad pareiškėjo sulaikymas galėjo būti pateisintas remiantis vien tik nusikaltimo, kuriuo jis buvo įtariamasis, pavojingumu.

1996 m. gegužės 17 dieną pareiškėjas pateikė pareiškimą generaliniam prokurorui, ir toliau teigdamas, kad jis nėra pagrįstai įtariamasis ir kad jo sulaikymas bei suėmimas pažeidžia jo teises

pagal Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies c punktą. 1996 m. gegužės 21 dieną Panevėžio apygardos prokuratūros prokuroras atmetė šį pareiškimą, remdamasis nusikaltimo pavojingumu ir nurodydamas, kad sulaikymas buvo paskirtas bylos medžiagos visumos pagrindu. 1996 m. birželio 4 dieną naują pareiškėjo atstovo pareiškimą dėl tų pačių priežasčių atmetė Panevėžio apygardos vyriausiasis prokuroras.

Parengtinis tyrimas buvo užbaigtas 1996 m. gegužės 29 dieną. Sankcionuotas pareiškėjo sulaikymo terminas baigėsi 1996 m. birželio 4 dieną. Nuo 1996 m. gegužės 30 dienos iki birželio 10 dienos pareiškėjui ir jo advokatui buvo leista susipažinti su bylos medžiaga. Kitų įtariamųjų byloje susipažinimas su byla vyko iki 1996 m. birželio 14 dienos. Pagal Baudžiamojo proceso kodekso 226 straipsnio 6 dalį, kaltinamojo ir jo gynėjo susipažinimo su bylos medžiaga laikas neįeina į parengtinio tardymo ir suėmimo terminus. Todėl jų terminų eiga šiuo laiku sustoja.

Susipažinęs su bylos medžiaga pareiškėjas pateikė savo pastabas ir argumentus prokuratūrai, teigdamas, kad kaltinimas ir suėmimas yra nepagrįsti. 1996 m. birželio 11 dieną Panevėžio apygardos prokuratūros prokuroras atmetė šį pareiškimą. Prokuroras pripažino, kad bylos medžiagoje yra pakankamai pareiškėjo kaltės įrodymų. Prokuroras taip pat nurodė, kad prevencinio sulaikymo metu pareiškėjas negalėjo būti apklausiamas kaip kaltinamasis ir kad šiuo metu nebuvo renkama jokia medžiaga.

1996 m. birželio 13 dieną prokuroras informavo kalėjimo, kuriame pareiškėjas buvo laikomas suimtas, administraciją, kad jo suėmimas “automatiškai prasitęsė iki 1996 m. birželio 14 dienos” ir kad byla buvo perduota Panevėžio apygardos vyriausiajam prokurorui kaltinamajai išvadai patvirtinti. Nebuvo priimtas joks sprendimas dėl kardomosios priemonės pareiškėjui.

1996 m. birželio 21 dieną įsigaliojo Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimai, ir nustojo galioti Lietuvos išlyga Konvencijos 5 straipsnio 3 daliai. Pakeistas Baudžiamojo proceso kodekso 10 straipsnis numato, kad sprendimą sulaikyti asmenį gali priimti tik teismas arba teisėjas.

1996 m. birželio 24 dieną Panevėžio apygardos vyriausiasis prokuroras parašė raštą kalėjimo administracijai, informuodamas juos, kad byla buvo perduota Panevėžio apygardos teismui ir kad pareiškėjui buvo paskirta kardomoji priemonė – suėmimas buvo teisėta. Nebuvo priimtas joks formalus sprendimas dėl pareiškėjo suėmimo.

1996 m. liepos 1 dieną Panevėžio apygardos teismas informavo kalėjimo administraciją, kad 1996 m. liepos 31 dieną vyks teismo posėdis ir kad bus nuspręsta dėl pareiškėjo ir kitų kaltinamųjų bylos teismo nagrinėjimo. Ir vėl nebuvo priimtas joks formalus sprendimas suimti pareiškėją.

1996 m. liepos 31 dieną tvarkomajame posėdyje Panevėžio apygardos teismo teisėjas nusprendė pareiškėjo “kardomąją priemonę palikti nepakeistą”. Pareiškėjo advokatas šiame posėdyje dalyvavo.

1996 m. spalio 16 dieną, po nuo spalio 14 iki spalio 16 dienos trukusio nagrinėjimo, Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus kolegija nusprendė, kad pareiškėjas turi likti suimtas. Pareiškėjo suėmimo terminas buvo pratęstas iki 1997 m. vasario 15 dienos. Teismas nurodė papildyti tyrimą.

1996 m. spalio 28 dieną pareiškėjas apskundė šį sprendimą Apeliaciniam teismui. Taip pat jis pateikė pareiškimus generaliniam prokurorui, kalėjimo administracijai ir Seimo kontrolieriui. Pareiškėjas teigė, kad teismai 1996 m. liepos 31 dienos tvarkomajame posėdyje ir 1996 m. spalio 16

dienos sprendime nepriėmė tinkamo sprendimo jį suimti, nes, nepaaiškindami suėmimo priežasčių, jie tiesiog pratęsė neegzistuojantį sprendimą jį sulaikyti, kuris nustojo galioti 1996 m. birželio 4 dieną. Pareiškėjas teigė, kad dėl to buvo pažeisti Lietuvos Respublikos Konstitucijos 20 straipsnis ir Konvencijos 5 straipsnis.

1996 m. lapkričio 21 dieną Seimo kontrolierius atkreipė vidaus reikalų ministro, generalinio prokuroro, Pataisos reikalų departamento direktoriaus ir kalėjimo viršininko dėmesį į tai, kad, jo nuomone, pareiškėjas “buvo neteisėtai laikomas suimtas nuo 1996 m. birželio 14 dienos iki 1996 m. liepos 31 dienos, tuo pažeidžiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 20 straipsnį ... ir Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies c punktą”.

1996 m. lapkričio 25 dieną pareiškėjas vėl pateikė skundą Apeliaciniam teismui, akcentuodamas pagrindinius savo 1996 m. spalio 28 dienos pareiškimo teiginius.

1996 m. lapkričio 27 dieną Apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų kolegija atmetė skundą dėl 1996 m. spalio 16 dienos sprendimo, nes pagal Baudžiamojo proceso kodekso 372 straipsnio 4 dalį negalėjo būti skundžiamos teismo ar teisėjo nutartys paskirti, pakeisti ar panaikinti kardomąją priemonę. Nagrinėdamas apygardos teismo 1996 m. liepos 31 dienos nutartį dėl kardomosios priemonės pareiškėjui, Apeliacinis teismas pažymėjo, kad:

“Galbūt šis klausimas buvo išspręstas ne visiškai teisingai. Tačiau šios kategorijos nutartys Apeliaciniam teismui neskundžiamos.”

1996 m. lapkričio 30 dieną pareiškėjas pateikė kasacinį skundą Aukščiausiojo Teismo pirmininkui.

1996 m. gruodžio 30 dieną Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininkas informavo pareiškėjo atstovą, kad skundas negali būti nagrinėjamas. Jis pripažino, kad pareiškėjas “nuo 1996 m. birželio 4 dienos iki 1996 m. liepos 31 dienos buvo laikomas suimtas nepratęsęs kardomosios priemonės”. Tačiau jis pabrėžė, kad “skundo pagrindas nekeičia įstatymo nuostatos, jog nutartis dėl kardomosios priemonės paskyrimo, pakeitimo ar pratęsimo (Baudžiamojo proceso kodekso 372 straipsnio 4 dalis) ... neskundžiama”.

1997 m. sausio 14 dieną Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija nusprendė, kad nagrinėti nužudymo bylos esmę turėtų trijų teisėjų kolegija, o ne vienas teisėjas.

Pareiškėjas pateikė civilinį ieškinį kalėjimo administracijai dėl to, kad jis buvo laikomas suimtas be formalaus sprendimo. 1997 m. vasario 26 dieną Šiaulių apylinkės teismo teisėjas atmetė ieškinį. Teisėjas nustatė, kad administracijos veiksmai buvo pagrįsti “prokuroro sankcija bei raštais, informuojančiais apie suėmimo pratęsimą, ir teisėjo bei teismo sprendimais”. 1997 m. balandžio 28 dieną Šiaulių apygardos teismo civilinių bylų kolegija patvirtino apylinkės teismo sprendimą.

Pareiškėjas pateikė prašymą pakeisti kardomąją priemonę dėl tos priežasties, kad proceso metu jam išsivystė širdies liga. 1997 m. kovo 17 dieną Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus kolegija atmetė šį prašymą. Teismas nustatė, kad jo sprendimas yra neskundžiamas.

1997 m. birželio 9 dieną Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus kolegija išteisino pareiškėją pagal visus kaltinimus dėl įrodymų nebuvimo. Pareiškėjo suėmimas buvo panaikintas, ir jis buvo paleistas.

Prokurorai ir kiti teisiameji byloje apskundė pirmosios instancijos nuosprendį. 1997 m. rugpjūčio 27 dieną Apeliacinis teismas panaikino apygardos teismo nuosprendį. Byla buvo grąžinta prokuratūrai papildomam tyrimui atlikti.

1997 m. spalio 22 dieną Panevėžio apygardos prokuratūros prokuroras informavo pareiškėją, kad baudžiamoji byla prieš jį buvo nutraukta 1997 m. spalio 21 dienos sprendimu.

B. Bylai reikšmingos vidaus teisės nuostatos

Bylai reikšmingos Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatos:

20 straipsnio 3 dalis:

“Nusikaltimo vietoje sulaikytas asmuo per 48 valandas turi būti pristatytas į teismą, kur sulaikytajam dalyvaujant sprendžiamas sulaikymo pagrindumas. Jeigu teismas nepriima nutarimo asmenį suimti, sulaikytasis tuojau pat paleidžiamas.”

30 straipsnio 1 dalis:

“Asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą.”

Bylai reikšmingos ankstesnės redakcijos Baudžiamojo proceso kodekso nuostatos:

10 straipsnis (galiojęs iki 1996 m. birželio 21 dienos):

“Niekas negali būti suimamas kitaip, kaip tik remiantis teismo sprendimu, teisėjo nutarimu arba prokuroro sankcija”

50¹ straipsnis (galiojęs iki 1997 m. birželio 30 dienos):

“...įstatymų nustatyta tvarka ... turėdamas pakankamą pagrindą manyti, kad asmuo gali padaryti pavojingą veiką, kurios požymiai numatyti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 75, 227¹ arba 227² straipsniuose [banditizmas, nusikalstamas susivienijimas, asmens terorizavimas], ir siekdamas užkardyti tokio nusikaltimo padarymą, ... policijos komisariato vadovas ... motyvuotu nutarimu, sankcionuotu generalinio prokuroro ar jo pavaduotojo ... turi teisę tokį asmenį sulaikyti ...

Per 48 valandas, dalyvaujant policijos pareigūnui, priėmusiam nutarimą dėl sulaikymo, ir prokuratūros pareigūnui, jį sankcionavusiam, ... sulaikymo pagrindumo klausimą sprendžia apylinkės teismo pirmininkas, apygardos teismo teisėjas ar apygardos teismo skyriaus pirmininkas.

Teisėjo nuožiūra sprendžiant sulaikymo pagrindumo klausimą gali dalyvauti sulaikytasis asmuo, tačiau teisėjas gali priimti sprendimą ir sulaikytajam nedalyvaujant

Sulaikytasis asmuo ... turi teisę apskūsti teisėjo sprendimą aukštesniajam teisėjui. ... Aukštesniojo teisėjo sprendimas yra galutinis ir negali būti apskūstas.

Su prokuroro sankcija, patvirtinta teisėjo, asmuo gali būti sulaikomas ne ilgiau kaip du mėnesius”

104 straipsnis (galiojęs iki 1996 m. birželio 21 dienos):

“Suėmimas kaip kardomoji priemonė taikomas tik teismo nutartimi, teisėjo nutarimu arba prokuroro sankcija ...”

Bylai reikšmingos galiojančio (su 1996 m. birželio 21 dienos ir 1996 m. liepos 17 dienos pakeitimais) Baudžiamojo proceso kodekso nuostatos:

10 straipsnis (įsigaliojęs 1996 m. birželio 21 dieną):

“Niekas negali būti suimamas kitaip, kaip tik remiantis teismo ar teisėjo sprendimu.”

52 straipsnio 2 dalis:

“Kaltinamasis turi teisę: ...

8) apskūsti kvotėjo, tardytojo, prokuroro ir teismo veiksmus bei sprendimus.”

104¹ straipsnis (įsigaliojęs 1996 m. birželio 21 dieną):

“...suimtą asmenį ne vėliau kaip per 48 valandas... pristato teisėjui... . Teisėjas privalo... asmenį apklausti dėl suėmimo pagrįstumo. Suimtojo asmens apklausoje gali dalyvauti prokuroras ir gynėjas. Apklauses suimtąjį asmenį, teisėjas gali palikti nutartį paskirti kardomąjį kalinimą (suėmimą) galioti toliau, nustatydamas konkretų suėmimo terminą, pakeisti ar panaikinti kardomąją priemonę. ...

Perdavus bylą į teismą, paskirti, pakeisti ar panaikinti kardomąjį kalinimą (suėmimą) gali teismas...”

104⁴ straipsnis (įsigaliojęs 1996 m. birželio 21 dieną):

“Nutartis paskirti kardomąjį kalinimą (suėmimą) turi būti asmeniui paskelbiama jį suimant. Jeigu to negalima padaryti tuoj pat, nutartis turi būti paskelbiama per įmanomai trumpiausią laiką”

106 straipsnis (įsigaliojęs nuo 1996 m. birželio 21 dieną):

“... Kardomojo kalinimo (suėmimo) termino pratėsimui spręsti... teisėjas privalo surengti posėdį, į kurį turi būti šaukiami gynėjas bei prokuroras, o esant būtinumui, - ir suimtasias.

...Viso baudžiamojo proceso metu kardomasis kalinimas (suėmimas) negali trukti ilgiau kaip du trečdalius laisvės atėmimo bausmės aukščiausios ribos, įstatymo numatytos už inkriminuojamą sunkiausią nusikaltimą.”

109¹ straipsnis (įsigaliojęs 1996 m. birželio 21 dieną):

“Suimtasias arba jo gynėjas parengtinio tyrimo metu turi teisę paduoti skundą dėl kardomojo kalinimo (suėmimo) paskyrimo apeliacinės instancijos teismui

Apeliacinės instancijos teismo teisėjo priimtas sprendimas yra galutinis ir kasacine tvarka neskundžiamas.

Pakartotinis skundas išsprendžiamas nagrinėjant kardomojo kalinimo (suėmimo) terminų pratėsimą.”

226 straipsnio 6 dalis:

“Kaltinamojo ir jo gynėjo susipažinimo su baudžiamosios bylos medžiaga laikas neįeina į parengtinio tardymo ir suėmimo trukmės terminus. Jeigu byloje yra keli kaltinamieji, į parengtinio tardymo ir suėmimo trukmės terminus neįeina laikas, per kurį susipažino su bylos medžiaga visi kaltinamieji ir jų gynėjai.”

249 straipsnis:

“Teisėjui vienasmeniškai arba teismui tvarkomajame posėdyje sprendžiant kiekvieno kaltinamojo atidavimo teismui klausimą, turi būti išaiškinamos šios aplinkybės: ...

11) ar tinkamai parinkta ... kardomoji priemonė.”

267 straipsnis:

“Teisiamasis turi teisę: ...

3) pareikšti prašymus.”

372 straipsnio 4 dalis (įsigaliojusi 1996 m. liepos 17 dieną):

“Negali būti skundžiamos teismų priimtose ... nutartys dėl ... kardamosios priemonės paskyrimo, pakeitimo ar panaikinimo.”

Kardomojo kalinimo įstatymas (6, 9 ir 35 straipsniai) numato, kad kardomasis kalinimas (suėmimas) asmeniui gali būti taikomas tik esant tinkamam teismo ar teisėjo, ar (iki 1996 m. birželio 21 dienos) prokuroro sprendimui.

C. Lietuvos išlyga

Lietuvos išlyga Konvencijos 5 straipsnio 3 daliai galiojo iki 1996 m. birželio 21 dienos ir numatė:

[Vertimas]

“Konvencijos 5 straipsnio 3 dalies nuostatos neturi įtakos Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 104 straipsnio (pakeisto 1994 m. liepos 19 dienos įstatymu Nr. I-551), numatančio, kad sprendimas suimti asmenis, įtariamus padarius nusikaltimą, gali būti taip suimama ir prokuroro sprendimu (*a decision to detain in custody any persons suspected of having committed a crime may also, by a decision of a prosecutor, be so detained*), veikimui. Ši išlyga galioja vienerius metus po Konvencijos įsigaliojimo Lietuvos Respublikai.”

SKUNDAI

1. Remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 1 dalimi pareiškėjas skundžiasi, kad 1996 m. vasario 8 dieną jis buvo sulaikytas pagal prevencinio sulaikymo taisyklę be jokios priežasties ar kaltinimo. Po to, nuo 1996 m. birželio 4 dienos iki 1996 m. liepos 31 dienos, jam buvo taikomas kardomasis kalinimas (suėmimas) be jokio sprendimo, priimto pagal vidaus teisę. Toliau pareiškėjas skundžiasi, kad, kadangi jo kardomojo kalinimo (suėmimo), paskirto 1996 m. kovo 14 dieną, terminas pasibaigė 1996 m. birželio 4 dieną, Panevėžio apygardos teismo 1996 m. liepos 31 dienos nutartis “palikti kardomąją priemonę nepakeista” nepaskyrė suėmimo “įstatymo nustatyta tvarka”. Jo nuomone, tai buvo padaryta tik 1996 m. spalio 16 dieną. Pareiškėjas teigia, kad tokiu būdu jo suėmimas pažeidė Konvencijos 5 straipsnio 1 dalį.

2. Remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 2 dalimi pareiškėjas skundžiasi, kad sulaikius jį pagal prevencinio sulaikymo taisyklę jam nebuvo pranešta, nei dėl ko jis sulaikytas, nei kuo jis kaltinamas. Jis teigia, kad nei jam, nei jo advokatui nebuvo pranešta, kokią pavojingą veiką jis gali padaryti.
3. Remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 3 dalimi pareiškėjas skundžiasi, kad nuo jo sulaikymo pagal prevencinio sulaikymo taisyklę 1996 m. vasario 8 dieną momento iki teismo nagrinėjimo, prasidėjusio 1996 m. spalio 14 dieną, jis nebuvo “skubiai pristatytas teisėjui ar kitam įstatymo įgaliojamam pareigūnui”.
4. Pareiškėjas teigia, kad buvo pažeista Konvencijos 5 straipsnio 3 dalyje numatyta teisė “į bylos nagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką”, nes jis buvo laikomas įkalintas nuo 1996 m. vasario 8 dienos iki 1997 m. birželio 9 dienos.
5. Remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 4 dalimi pareiškėjas skundžiasi, kad Apeliacinis teismas ir Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininkas atsisakė nagrinėti skundus dėl suėmimo.
6. Pareiškėjas taip pat remiasi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi. Jis skundžiasi, kad pagal Baudžiamojo proceso kodekso 106 straipsnį ir atsižvelgiant į jam inkriminuotą nusikaltimą, kardomasis kalinimas (suėmimas) jam galėjo būti taikomas 10 metų. Tai būtų galėję pažeisti jo teisę, kad “byla būtų išnagrinėta per įmanomai trumpiausią laiką”.
7. Taip pat jis remiasi Konvencijos 6 straipsnio 3 dalies b punkte numatyta teise “turėti pakankamai laiko ir galimybių pasirengti savo gynybai”. Jis teigia, kad minėta Konvencijos nuostata buvo pažeista, nes penkios dienos nuo 1996 m. gegužės 30 iki birželio 4 dienos, per kurias pareiškėjui buvo leista susipažinti su bylos medžiaga, neįėjo į suėmimo terminą.

PROCESAS KOMISIJOJE

Pareiškimas buvo pateiktas 1996 m. gruodžio 30 dieną ir įregistruotas 1997 m. sausio 24 dieną.

1997 m. balandžio 11 dieną Komisija nusprendė komunikuoti šį pareiškimą Vyriausybei atsakovei ir pasiūlyti jai raštu pateikti nuomonę dėl priimtumo ir esmės.

Vyriausybė raštu pateikė savo nuomonę 1997 m. birželio 9 dieną. Pareiškėjas atsakė 1997 m. liepos 29 dieną.

TEISĖ

1. Remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 1 dalimi pareiškėjas skundžiasi, kad 1996 m. vasario 8 dieną jis buvo sulaikytas pagal prevencinio sulaikymo taisyklę be jokios priežasties ar kaltinimo. Po to, nuo 1996 m. birželio 4 dienos iki 1996 m. liepos 31 dienos, jam buvo taikomas kardomasis kalinimas (suėmimas) be jokio sprendimo, priimto pagal vidaus teisę. Toliau pareiškėjas skundžiasi, kad, kadangi jo kardomojo kalinimo (suėmimo), paskirto 1996 m. kovo 14 dieną, terminas pasibaigė 1996 m. birželio 4 dieną, Panevėžio apygardos teismo 1996 m. liepos 31 dienos nutartis “palikti kardomąją priemonę nepakeista” nepaskyrė suėmimo “įstatymo nustatyta tvarka”.

Jo nuomone, tai buvo padaryta tik 1996 m. spalio 16 dieną. Pareiškėjas teigia, kad tokiu būdu jo suėmimas pažeidė Konvencijos 5 straipsnio 1 dalį.

Konvencijos 5 straipsnio 1 dalis, kiek tai reikšminga bylai, numato:

“Kiekvienas asmuo turi teisę į laisvę ir saugumą. Niekam laisvė negali būti atimta kitaip, kaip šiais atvejais, ir įstatymo nustatyta tvarka: ...

c) kai asmuo teisėtai sulaikomas ar suimamas, kad būtų pristatytas kompetentingai teismo institucijai, pagrįstai įtariant jį padarius nusikaltimą ar kai pagrįstai manoma, jog būtina neleisti padaryti nusikaltimo, arba manoma, jog jis, padaręs tokį nusikaltimą, gali pabėgti ...”

Vyriausybė savo nuomonėje daro nuorodą į Panevėžio apygardos teismo 1996 m. liepos 31 dienos nutartį, kuria teisėjas nenustatė jokių vidaus teisės pažeidimų pareiškėjo kalnimo atžvilgiu.

Pareiškėjas teigia, kad jo kalnimas pažeidė Konvencijos 5 straipsnio 1 dalį. Jis teigia, kad jo sulaikymas pagal prevencinio sulaikymo taisyklę buvo neteisėtas ir kad nuo 1996 m. birželio 4 dienos iki 1996 m. liepos 31 dienos nebuvo sprendimo, priimto pagal vidaus teisę, dėl jo kardomojo kalnimo (suėmimo).

Atsižvelgdama į šalių teiginius, Komisija pripažįsta, kad pareiškėjo skundai pagal Konvencijos 5 straipsnio 1 dalį dėl jo kalnimo teisėtumo aspektų kelia sudėtingus faktų ir teisės klausimus, kurių išsprendimas turi priklausyti nuo bylos esmės nagrinėjimo. Todėl ši pareiškimo dalis negali būti atmesta kaip aiškiai nepagrįsta Konvencijos 27 straipsnio 2 dalies prasme. Joks kitas pagrindas paskelbti ją nepriimtina nėra nustatytas.

2. Remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 2 dalimi pareiškėjas skundžiasi, kad jam nebuvo pranešta apie jo sulaikymo pagal prevencinio sulaikymo taisyklę priežastis arba kaltinimus jam.

Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis skelbia:

“Kiekvienam sulaikytajam turi būti nedelsiant jam suprantama kalba pranešta, dėl ko jis suimtas ir kuo kaltinamas.”

Pagal Konvencijos 26 straipsnį, Komisija gali nagrinėti bylą tik po to, kai buvo panaudotos visos valstybės vidaus teisinės gynybos priemonės, ir ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo tos dienos, kai buvo priimtas galutinis sprendimas. Šiuo požiūriu yra reikšmingos tik “veiksmingos” teisinės gynybos priemonės (no. 9136/80, (dec.) 1981-07-10, *Decisions and Reports* 26, p. 242). Jei tokių teisinės gynybos priemonių nėra, šešių mėnesių terminas, nurodytas 26 straipsnyje, skaičiuojamas nuo veiksmo, sprendimo ar įvykio, kuris, kaip teigiama, pats pažeidė Konvenciją (no. 7379/76, (dec.) 1976-12-10, *Decisions and Reports* 8, pp. 211, 213; no. 14807/89, (dec.) 1992-02-12, *Decisions and Reports* 72, p. 148; no. 19601/92, (dec.) 19.1.95, *Decisions and Reports* 80, p. 46). Besitęsiančios situacijos atveju jis skaičiuojamas nuo tos situacijos pabaigos momento (nos. 15299/89, 15300/89, 15318/89, (dec.) 1991-03-04, *Decisions and Reports* 68, p. 216).

Komisija pažymi, kad pareiškėjo prevencinis sulaikymas buvo paskirtas 1996 m. vasario 8 dieną ir truko iki 1996 m. kovo 14 dienos. Sprendžiant iš Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininko rašto, kurio data nenurodyta, ir iš Generalinės prokuratūros prokuroro 1996 m. kovo 29 dienos rašto, jokia konkreti pareiškėjo sulaikymo pagal prevencinio sulaikymo taisyklę priežastis nebuvo pateikta.

Šioje byloje Komisija pažymi, kad pagal tuometinį Baudžiamojo proceso kodekso 50¹ straipsnį formaliai nebuvo reikalaujama pranešti pareiškėjui apie konkrečią jo sulaikymo priežastį po to, kai toks sulaikymas paskiriamas.

Taigi pareiškėjas neturėjo „veiksmingų“ teisinės gynybos priemonių, kad galėtų gauti informaciją apie jo prevencinio sulaikymo priežastis arba ginčyti atsisakymą ją suteikti. Todėl šiuo požiūriu šešių mėnesių termino eiga prasidėjo 1996 m. kovo 14 dieną, t.y. tą dieną, kai baigėsi pareiškėjo prevencinis sulaikymas.

Tačiau pareiškimas Komisijai buvo pateiktas tik 1996 m. gruodžio 30 dieną, t.y. praėjus daugiau kaip šešiemis mėnesiais nuo 1996 m. kovo 14 dienos.

Iš to seka, kad pareiškėjo skundas, pateiktas remiantis Konvencijos 5 straipsnio 2 dalimi, turi būti atmetas pagal Konvencijos 27 straipsnio 3 dalį.

3. Pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 3 dalimi, skundžiasi, kad jis nebuvo „skubiai pristatytas teisėjui ar kitam įstatymo įgaliotam pareigūnui“. Jis teigia, kad pradiniu jo kalinimo laikotarpiu, nuo 1996 m. vasario 8 dienos iki birželio 21 dienos, jis nebuvo pristatytas prokurorui, o nuo 1996 m. birželio 21 dienos iki spalio 14 dienos – įsigaliojus Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimams ir nustojus galioti Lietuvos išlygai 5 straipsnio 3 daliai – jis nebuvo skubiai pristatytas teismui ar teisėjui iki teismo nagrinėjimo, prasidėjusio 1996 m. spalio 14 dieną.

Konvencijos 5 straipsnio 3 dalis skelbia:

“Kiekvienas sulaikytasis ar suimtas pagal šio straipsnio 1 dalies c punkto nuostatas turi būti skubiai pristatytas teisėjui ar kitam pareigūnui, kuriam įstatymas yra suteikęs teisę vykdyti teismines funkcijas, ir turi teisę į bylos nagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką arba teisę būti paleistas proceso metu. Paleidimas gali būti sąlygojamas garantija, kad jis atvyks į teismą.”

Vyriausybė teigia, kad Lietuvos teisė (Baudžiamojo proceso kodekso 104¹ straipsnis, įsigaliojęs 1996 m. birželio 21 dieną) numato, kad „suimtas asmuo ne vėliau kaip per 48 valandas pristatomas teisėjui“. Tačiau, Vyriausybės nuomone, Konvencijos 5 straipsnio 3 dalyje numatyta garantija taikoma pradiniam suėmimo momentui, kuris šioje byloje buvo anksčiau, negu baigė galioti Lietuvos išlyga Konvencijos 5 straipsnio 3 daliai. Todėl Vyriausybė teigia, kad, kadangi pareiškėjo kardomasis kalinimas (suėmimas) buvo paskirtas 1996 m. kovo 14 dieną, jis nei tada, nei vėliau neturėjo teisės būti skubiai pristatytas teisėjui ar kitam pareigūnui. Vyriausybė taip pat teigia, kad Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimų įstatyme nėra nuostatos, pagal kurią asmuo, suimtas pagal prokuroro sankciją prieš 1996 m. birželio 21 dieną, turėtų teisę būti pristatytas teisėjui.

Pareiškėjas mano, kad Vyriausybė negali dangstyti savo pačios nesugebėjimu pristatyti jį tinkamam pareigūnui, kai tik jis buvo sulaikytas, siekdama pateisinti tai, kad ir vėliau, kai nustojo galioti išlyga, ji nepristatė jo teisėjui ar kitam pareigūnui.

Todėl Komisija pripažįsta, kad ši pareiškimo dalis kelia sudėtingus faktų ir teisės klausimus, įskaitant klausimus, susijusius su Lietuvos išlyga Konvencijos 5 straipsnio 3 daliai, kurių išsprendimas turi priklausyti nuo bylos esmės nagrinėjimo. Todėl šis skundas negali būti atmetas kaip aiškiai nepagrįstas Konvencijos 27 straipsnio 2 dalies prasme. Joks kitas pagrindas paskelbti šį skundą nepriimtiniu nėra nustatytas.

4. Pareiškėjas teigia, kad jam nebuvo suteikta teisė į bylos nagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką, tuo pažeidžiant Konvencijos 5 straipsnio 3 dalį.

Komisija pažymi, kad pareiškėjas iš pradžių buvo sulaikytas iki 1996 m. vasario 8 dienos. Po to jis buvo suimtas iki 1997 m. birželio 9 dienos, kai pirmos instancijos teismas jį išteisino. Taigi pareiškėjo kalinimas truko 16 mėnesių ir 1 dieną.

Komisija pripažįsta, kad ši pareiškimo dalis kelia sudėtingus faktų ir teisės klausimus, kurių išsprendimas turi priklausyti nuo bylos esmės nagrinėjimo. Todėl šis skundas negali būti atmestas kaip aiškiai nepagrįstas Konvencijos 27 straipsnio 2 dalies prasme. Joks kitas pagrindas paskelbti šį skundą nepriimtinu nėra nustatytas

5. Remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 4 dalimi pareiškėjas skundžiasi, kad Apeliacinis teismas ir Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininkas atsisakė nagrinėti skundus dėl jo kardomojo kalinimo (suėmimo).

5 straipsnio 4 dalis skelbia:

“Kiekvienas asmuo, kuriam atimta laisvė jį sulaikius ar suėmus, turi teisę kreiptis į teismą, kad šis greitai priimtų sprendimą dėl sulaikymo ar suėmimo teisėtumo ir, jeigu asmuo kalinamas neteisėtai, nuspręstų jį paleisti.”

Vyriausybė teigia, kad pareiškėjas turėjo teisę kreiptis į teismą, kuris būtų išsprendęs jo suėmimo teisėtumo klausimą. Ji teigia, kad iki 1996 m. liepos 31 dienos, kai teisėjas priėmė sprendimą atiduoti jį teismui, pareiškėjas, kaip “kaltinamasis”, pagal Baudžiamojo proceso kodekso 52 straipsnio 1 dalį turėjo teisę apskusti bet kokius kvotėjo, tardytojo, prokuroro ir teismo veiksmus ir sprendimus. Nuo 1996 m. liepos 31 dienos iki 1996 m. spalio 16 dienos pareiškėjas, kaip “kaltinamasis”, pagal Baudžiamojo proceso kodekso 267 straipsnio 3 dalį turėjo teisę “pareikšti prašymus”. Nuo 1996 m. spalio 16 dienos, kai byla buvo gražinta prokuratūrai, pareiškėjas vėl tapo “kaltinamuoju”.

Pareiškėjas pažymi, kad Vyriausybė pripažįsta tą faktą, jog jis turėjo teisę kreiptis į teismą jo suėmimo teisėtumui ginčyti. Tačiau, jo nuomone, Lietuvos teismai, nagrinėdami jo skundus, nepripažino tokios teisės, kadangi jie rėmėsi tik Baudžiamojo proceso kodekso 372 straipsnio 4 dalimi, kuri prieštarauja Konstitucijos 30 straipsniui ir kitoms šiuo požiūriu reikšmingoms vidaus teisės nuostatoms, kuriomis remiasi Vyriausybė savo nuomonėje.

Komisija primena, kad 1996 m. birželio 21 dieną įsigaliojo Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimai, ir buvo pakeisti kardomojo kalinimo (suėmimo) skyrimo pagrindai ir tvarka. Nors naujoji sistema numatė, kad kardomąjį kalinimą (suėmimą) po 1996 m. birželio 21 dienos gali paskirti tik teismas ar teisėjas, bet nebuvo įvesta jokia nauja asmenų, sulaikytų prokuroro prieš 1996 m. birželio 21 dieną, suėmimo peržiūrėjimo procedūra. Tai patvirtina ir Vyriausybė savo komentaruose dėl bylos faktų, kur ji teigia, kad po 1996 m. birželio 21 dienos nebuvo galimybės peržiūrėti suėmimą, sankcionuotą prokuroro prieš 1996 m. birželio 21 dieną.

Komisija pripažįsta, kad šis skundas kelia sudėtingus faktų ir teisės klausimus ir kad jo išsprendimas turi priklausyti nuo bylos esmės nagrinėjimo. Todėl šis skundas negali būti atmestas kaip aiškiai nepagrįstas Konvencijos 27 straipsnio 2 dalies prasme, ir nėra nustatytas joks kitas pagrindas paskelbti jį nepriimtinu.

6. Pareiškėjas taip pat remiasi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi. Jis skundžiasi, kad pagal Baudžiamojo proceso kodekso 106 straipsnį ir atsižvelgiant į nusikaltimą, kuriuo jis buvo

kaltinamas, kardomasis kalinimas (suėmimas) jam galėjo būti taikomas 10 metų. Tai būtų galėję pažeisti jo teisę į “bylos išnagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką”.

Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis, kiek tai šiuo požiūriu reikšminga, skelbia:

“Kai yra sprendžiamas [tam tikram asmeniui] pareikšto kokio nors baudžiamojo kaltinimo klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą per įmanomai trumpiausią laiką viešumo sąlygomis teisingai išnagrinėtų ...”

Komisija pirmiausia pažymi, kad šis skundas yra pagrįstas hipotetine prielaida apie tai, kas galėtų atsitikti ateityje. Tačiau tas, kas tik baiminasi dėl grėsmės, kad jo atžvilgiu Konvencijos pažeidimas bus padarytas ateityje, negali “teigti, kad jis yra auka” Konvencijos 25 straipsnio prasme (No. 7945/77, Dec. 4.7.78, D. R. 14, p. 228). Bet kokių atveju Komisija mano, kad baudžiamojo proceso prieš pareiškėją trukmė neviršijo “įmanomai trumpiausio laiko”, kurio reikalaujama pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.

Iš to seka, kad šis skundas turi būti atmestas kaip aiškiai nepagrįstas Konvencijos 27 straipsnio 2 dalies prasme.

7. Jis taip pat remiasi Konvencijos 6 straipsnio 3 dalies b punkte numatyta teise “turėti pakankamai laiko ir galimybių pasirengti savo gynybai”. Jis teigia, kad minėta Konvencijos nuostata buvo pažeista, nes penkios dienos nuo 1996 m. gegužės 30 iki birželio 4 dienos, per kurias pareiškėjui buvo leista susipažinti su bylos medžiaga, neįėjo į suėmimo terminą.

6 straipsnio 3 dalis, kiek tai šiuo požiūriu reikšminga, skelbia:

“Kiekvienas kaltinamas nusikaltimo padarymu asmuo turi mažiausiai šias teises: ...

b) turėti pakankamai laiko ir galimybių pasirengti savo gynybai ...”

Komisija pažymi, kad šis skundas yra susijęs tik su penkių dienų laikotarpiu proceso tyrimo stadijoje. Iš tikrųjų tuo laikotarpiu pareiškėjui ir jo gynėjui buvo leista susipažinti su bylos medžiaga, t.y. buvo suteiktos galimybės pasirengti gynybai.

Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis turi būti atmesta kaip aiškiai nepagrįsta Konvencijos 27 straipsnio 2 dalies prasme.

Dėl šių priežasčių Komisija

dauguma **SKELBIA NEPRIIMTINAI**:

- pareiškėjo skundus, kad jam nebuvo praneštos jokios jo sulaikymo pagal “prevencinio sulaikymo” taisyklę priežastys ir kad jis neturėjo “pakankamai laiko ir galimybių pasirengti savo gynybai”;

- pareiškėjo skundą, kad jam nebuvo suteikta teisė į “bylos išnagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką”;

dauguma **SKELBIA PRIIMTINA**, iš anksto nenuspręsdama dėl esmės, likusią pareiškimo dalį.

Komisijos sekretorius

Komisijos Pirmininkas